

<https://doi.org/10.15407/ukrmova2020.03.110>
УДК 811.161.2'342'28

Н.С. ВЕРБИЧ, кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник відділу діалектології,
Інститут української мови НАН України
вул. М. Грушевського, 4, м. Київ, 01001
E-mail: nataljaverbich@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3373-6332>

АРХІТЕКТОНІКА ДІАЛЕКТНОГО ТЕКСТУ (ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ФОНЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ)

У статті досліджено специфіку інтонаційної організації та членування діалектного тексту. Установлено особливості сприйняття оповіді під час слухового аналізу та членування спонтанного мовлення, підтверджене результатами акустичного аналізу. З'ясовано відмінності між синтаксичним і паузальним членуванням тексту. Обґрунтовано вибір одиниці членування діалектної оповіді.

Ключові слова: діалектне мовлення, інтонація, контур, частота основного тону, пауза.

Фонетика говорів української мови здавна була й до сьогодні є об'єктом аналізу науковців, про що свідчать як окремі розвідки-статті, так і ґрунтовні монографічні дослідження, у яких значну увагу приділено опису системно-структурної своєрідності говорів, установленню складу сегментних одиниць у різних говірках, їхньої значущості у фонологічній системі діалекту, систематизації знань про вияви і взаємозв'язки фонем, з'ясуванню відмінностей українських діалектів у системі вокалізму та консонантизму. Значно менше акцентують на суперсегментних відмінностях українських говорів. Аспекти, що стосуються переважно просодії слова або ж інтонації простої фрази певного комунікативного типу, висвітлено у працях О.С. Білої [6], В.Є. Бузинської [8].

Основним джерелом знань про сегментні й надсегментні діалектні особливості здебільшого були матеріали, зібрані за спеціальними питальниками під час діалектологічних експедицій. Однак аналіз фонетичних (і не лише) змін на прикладі ізольовано вимовленого слова або фрази не

відображає всіх процесів, що відбуваються у зв'язному мовленні. Саме тому з останнього десятиліття минулого століття набула поширення ідея про те, що реальний склад, функції мовних одиниць, динаміку їхньої форми і змісту репрезентують діалектні *тексти*.

Таке розуміння стало підставою для визначення нових перспектив і завдань діалектних студій, зорієнтованих на опис говірки як самостійної комунікативної системи, що є особливим типом мовленнєвої культури [11; 12]. Формування «комунікативної діалектології» (за В.Є. Гольдіним) посилює функціональний, комунікативний, когнітивний погляди на діалектне мовлення та акцентує на аналізі *усного тексту* як основного джерела знань про певну говірку зокрема та весь діалектний простір загалом.

Діалектну оповідь розуміємо як створений в умовах реального спілкування усний текст; мовно-комунікативну єдність із власними правилами граматики тексту, що має ознаки зв'язності й цілісності, які виявляються в інформаційному, структурному та комунікативному аспектах. Визначальними ознаками діалектної оповіді є усна форма, одночасність процесів творення й висловлення думки. Саме тому чи не найбільше на структуру такого монологу впливає спонтанність висловлення.

В усному літературному мовленні категорію спонтанності потрактовують по-різному. По-перше, ще починаючи від теоретичних напрацювань Ш. Баллі, спонтанність кваліфікують як ознаку діалогічного / полілогічного мовлення, коли мовець продукує текст, не маючи часу на докладне попереднє його обмірковування, і відповідно його найголовнішими рисами є незапланованість, непродуманість висловленого. По-друге, після аналізу усних монологів почали вирізняти ступені спонтанності, зумовлені такими особливостями мовлення, як повна чи часткова підготовленість висловленого з багатьма проміжними етапами, виокремлюючи відповідно спонтанні — квазіспонтанні — підготовлені тексти. По-третє, акцентують, що визначальним критерієм спонтанного мовлення може бути невимушеність ситуації спілкування.

Аналізуючи діалектне мовлення, зважають насамперед на факт повторюваності висловлення та виокремлюють оповіді, які діалектоносії продукує в момент записування, і відтворювані, переказувані, неодноразово повторювані, а тому частково клішовані тексти (ідеться передусім про казки, пісні, перекази на релігійну тематику) [11: X; 13: 102]. Усі дослідники одностайні, що найвиразнішими ознаками спонтанного мовлення є його фонетичні особливості, зокрема інтонаційне оформлення.

Інтонація — сукупність звукових мовних засобів, єдність просодичних складників фрази (висоти, сили, тембру й темпу мовлення), завдяки яким передається змістовий, емоційно-експресивний і модальний характер фрази, комунікативне значення та ситуативна зумовленість, стилістичне забарвлення тексту, індивідуальність виражальних прийомів мовця [2: 227; 3: 26; 15: 380].

Значущість інтонації в організації усного мовлення визначають її функції — членування, структурування та виділення [1; 17; 19].

Як одну з основних зазвичай виокремлюють функцію членування звукового потоку на окремі одиниці та їх інтеграцію. Підтвердженням цього може бути проведений експеримент. Двом групам (студентам-першокурсникам філологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка та аспірантам і молодшим науковим співробітникам Інституту української мови НАН України) було запропоновано розділити на фрази орфографічний запис діалектної оповіді. Більшість опитаних із обох груп по-своєму просегментувала текст (часто на заваді точному членуванню ставало нерозуміння значення слів, відмінна від літературної норми синтаксична структура фрагментів тощо). Після прослуховування аудіозапису цієї самої оповіді й повторного членування тексту кількість розбіжностей суттєво зменшилася. Однак учасники і першої, і другої груп часто орієнтувалися не на реальне звучання висловлення, а на свої знання про синтаксис і пунктуацію літературного мовлення.

Експериментально-фонетичні дослідження на матеріалі слов'янських і романо-германських мов дають підстави для висновку, що архітектоніка усної оповіді, зокрема особливості членування / зв'язності тексту та виділення ключових слів — один із важливих етапів сприйняття мовлення. На сьогодні сегментування усних текстів — це не просто важлива проблема мовознавчих студій, а й один із напрямів лінгвістичного аналізу усного тексту, адже має «окремий об'єкт вивчення — різнорівневі мовленнєві сегменти, та предмет аналізу — ознаки виділених і описуваних сегментів як сукупність елементів зв'язного усного мовлення, а також структуру сегментів як сукупність зв'язків між елементами цієї системи» [18: 10]. Способи, різновиди членування, характеристика його окремих складників є важливими для розуміння специфіки когнітивних (мовленнєво-мисленнєвих) процесів через їхню реалізацію у сфері комунікації. Одним із завдань фонетичного аналізу звукового мовлення є опис тих параметрів інтонації, які забезпечують цілісність тексту та виконують функцію зв'язку окремих його елементів. Маємо на меті схарактеризувати суперсегментну організацію діалектного тексту, тобто виявити та дослідити просодичні засоби не лише на рівні окремого слова, синтагми або фрази, а співвіднесеність цих одиниць у межах тексту, враховуючи його зміст і структуру.

Для опису інтонаційної організації усного тексту проаналізовано власні записи, а також аудіозаписи з Українського діалектного фонофонду Інституту української мови НАН України. Це, зокрема, матеріали, що репрезентують різні говірки: західноволинську (с. Грибовиця Іваничівського р-ну Волинської обл.), гуцульську (с. Яворів Косівського р-ну Івано-Франківської обл.) та східнополіську (с. Радомка Семенівського р-ну Чернігівської обл.).

Членування усного мовлення передбачає три етапи: 1) слухове сприйняття оповіді; 2) членування звукового файлу за допомогою спеціальних програм для опрацювання усних текстів з урахуванням паузального й мелодичного компонентів інтонації; 3) співвідношення суб'єктивного (слухового) й об'єктивного (інструментального) членування.

Відповідно до методики експериментально-фонетичного дослідження, для отримання об'єктивних результатів опису до аналізу залучено 10 аудиторів, завдання яких — прослухати звукові файли та позначити межі фраз / синтагм у тексті. Зразки діалектних оповідей було надруковано без розділових знаків і слів, написаних із великої літери (крім власних назв). У спеціальних анкетах запропоновано відзначити параметри (змістові, синтаксичні або інтонаційні), на підставі яких тексти поділено на сегменти. Після опрацювання анкет та інструментального аналізу самих файлів за допомогою спеціальних програм (Speech Analyzer та Sound Forge) спостережено, що частина реакцій аудиторів не збігається як під час установлення меж між окремими фразами, так і виділення синтагм.

Експеримент засвідчив, що членування діалектних монологів ґрунтується насамперед на врахуванні змістових зв'язків у висловленні та орієнтації аудиторів на знання про основи сегментування писаного тексту. У кодифікованому усному мовленні (зокрема під час читання й виголошення підготовлених виступів) простежуємо взаємозв'язок між синтаксичним і фонетичним членуванням [4; 7; 10]. Проте інтонаційна структура діалектного тексту як різновиду спонтанного мовлення особлива. У діалектних оповідах зв'язок між синтаксисом і паузами (як найважливішими маркерами членування) набагато складніший, ніж у читаному або задалегідь підготовленому тексті. Це пов'язано насамперед з асиметрією синтаксичного й комунікативного членування оповіді, що виявляється в недотриманні формально-граматичних зв'язків між окремими сегментами. Спонтанність, непередбачуваність діалектної оповіді зумовлює недостатню структурованість окремих сегментів тексту, появу «розмитих» міжфразових і міжсинтагмових швів, неоднозначних делімітативних інтонаційних параметрів мовленнєвих одиниць.

Найменше різночитань виникає щодо просодичних ознак, які є надійними критеріями виокремлення надфразної єдності (НФЄ) — продукту фонетичного членування тексту, для якого характерна інтонаційно-змістова єдність, тобто наявність однієї теми та певного просодичного оформлення [14: 8]. Установлення межі між двома НФЄ ґрунтується на цілісності змістових і просодичних елементів тексту. Інтонаційними параметрами виділення такої одиниці в діалектній оповіді (як і в кодифікованому мовленні) є тривала темпоральна пауза (із перервою у фонації), уповільнення темпу вимовляння кінцевої синтагми, кінцеве зниження частоти основного тону (ЧОТ) із реалізацією термінального тону в низькій зоні, звуження тонального діапазону від ініціальної ділянки до фінальної, позитивний і найбільший за величиною інтервал тону через паузу.

З'ясовано, що параметри інтонаційної структури тексту залежать від ступеня самостійності НФЄ та способу тематичного розгортання діалектного монологу. Зокрема, що менше пов'язані між собою за змістом дві НФЄ (спосіб змістового зв'язку між ними потрактуємо як тематичне відгалуження), то більшою є величина частотного інтервалу через паузу

та коротшою пауза між цими сегментами тексту. З іншого боку, тривалішу паузу й менший міжпаузальний інтервал спостерігаємо між двома НФЄ, що поєднані слабким лінійним або паралельним змістовим зв'язком [9].

Складнішим завданням для аудиторів є розмежування фраз і синтагм. Відомо, що основним засобом членування усного мовлення є пауза: темпоральна — представлена припиненням артикуляції та падінням рівня інтенсивності до нуля, і нетемпоральна — фізичним корелятом якої є різка зміна частоти основного тону, темпу, інтенсивності сигналу [20: 67].

У запропонованих для слухового аналізу текстах аудитори позначили кінець фрази після коротких і довгих сегментів, які, з погляду логічної організації й синтаксичної будови, є цілісними й завершеними за змістом конструкціями, а інтонаційними параметрами міжфразового шва є висхідно-спадний або спадний контур, спадний термінальний тон із реалізацією в низькій зоні, найдовша або подовжена середньоскладова тривалість останнього наголошеного та післянаголошеного складу, тривала кінцева пауза (Рис. 1, 2). Напр., у фразі 1: *Пришли́ / устáрости йек то ў нас ка́жут / прійшоў д'ідо / прішла́ / дон'ка́ того́ д'іда і / син того́ д'іда вйшли ў старости до нас //* (с. Яворів), остання синтагма має спадний контур (214–186–153 Гц), термінальний тон спадний із реалізацією в низькій зоні (168–159 Гц), тривалість останнього наголошеного складу — 466 мс (за середньоскладової тривалості — 245 мс), кінцева пауза — 834 мс. Усередині фрази показники такі: термінальний тон 1 синтагми висхідно-спадний (214–300–251 Гц), 2 — спадний (210–179 Гц), 3 — висхідний (170–211 Гц), 4 — рівний (207 Гц), 5 — висхідний (173–210 Гц); тривалість останнього наголошеного складу 1 синтагми — 362 мс, 2 — 342 мс, 3 — 658 мс (склад із логічним наголосом), 4 — 719 мс (розтягнена вимова наголошеного [a] як свідчення вагання), 5 — 303 мс; тривалість паузи після 1 синтагми — 108 мс, 2 — 536 мс, 3 — 90 мс (нетемпоральна пауза), 4 — 238 мс.

Отже, змістова завершеність фрагмента мовлення в поєднанні з типовою інтонацією кінця фрази (так званої інтонації крапки¹), яка чітко протиставлена показникам інтонаційних параметрів усередині фрази, уможливує однозначне потрактування міжфразової межі.

Варіантнішим виявилось встановлення меж між окремими мовленнєвими сегментами всередині фрази. Одиницею внутрішньофразового членування усного літературного мовлення є синтагма — «ритмо-інтонаційна єдність, мовленнєвий такт, що складається з одного чи кількох слів, об'єднаних у смисловому та інтонаційному відношеннях. Синтагму створюють мелодика, наголос, темп і паузи. Вона збігається з видихаль-

¹ В українському літературному мовленні інтонаційними параметрами кінця фрази є тривала темпоральна пауза (з перервою у фонації), кінцеве зниження частоти основного тону з реалізацією термінального тону в низькій зоні, широкий інтервал тону через паузу та вповільнення темпу вимовляння останньої синтагми, максимальна тривалість останнього наголошеного складу [5: 49–54].

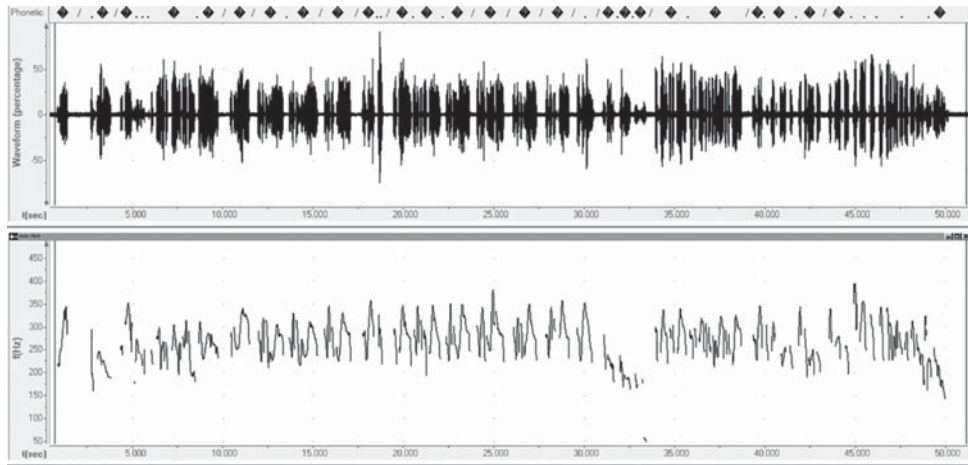

Рис. 1. Осцилограма та інтонограма фрази 2

ною групою, тобто відрізком мовленнєвого ланцюжка, який вимовляється одним напором видихуваного повітря без пауз» [16: 590–591].

Під час експериментально-фонетичного аналізу спостережено типovu інтонаційну організацію фраз на початку оповіді, яка корелює з мисленнєво-мовленнєвою реалізацією задуму мовця. Діалектоносії лише формулює думку, планує висловлення, згадує деталі, відокремлює важливе від менш важливого для конкретного повідомлення, сам себе виправляє. Все це спричиняє дрібне паузальне членування, наявність коротких, подібних за структурою синтагм, явищ гезитації (пауз вагання, повторів окремих слів чи їх частин тощо), паралінгвальних засобів (покашлювання, зітхання), повторення схожих інтонаційних контурів: (фрази 2) *Л'он / с'їейали / кх / патом йо-о / пасні / не пасніу а ўже парá палот' / палóли л'он / папалóли / тад'е пабрали / тад'і паб:ивáли / тад'і паслáли / тад'і / кх / патерли / тад'і патрепáли / тад'і памйáли / тад'і / памікали / тад'і папрáли / тад'і паткáли / тад'і / е / у цей / його / ой / ўже / пашили / пакачáли / і паткáли пака / пабеліли пакачáли / тад'їе / ш:ит' / сарóчку / і спадніц'у / і кохту / і хустку / ўсе ўсе з адного палатна шийе / самароб / і / самаробленого //* (с. Радомка) (Рис. 1).

Надалі інтонаційна структура мовлення змінюється — фіксуємо варіантність різних за кількістю елементів синтагм із різними інтонаційними контурами навіть у сусідніх синтагмах. Пор. фразу 3: *Цїеўки зноў / клубкі матáли с пр'áж'і / наматáйеш такі великі от клубок і мáли / наматáйеш наматáйеш / тад'і ж ўже / рас / наснуйеш такіе два клубкі такіе великийе наматáйеш / наснуйеш / так / тад'і і кросниш йак вам расказувала //* (Рис. 2).

Більшість аудиторів майже однаково членує початкові фрази оповіді, чому, очевидно, сприяє дещо вповільнений темп, іноді навіть розтягнена вимова окремих слів, повторювані тональні контури із завершенням у низькій зоні, темпоральні паузи.

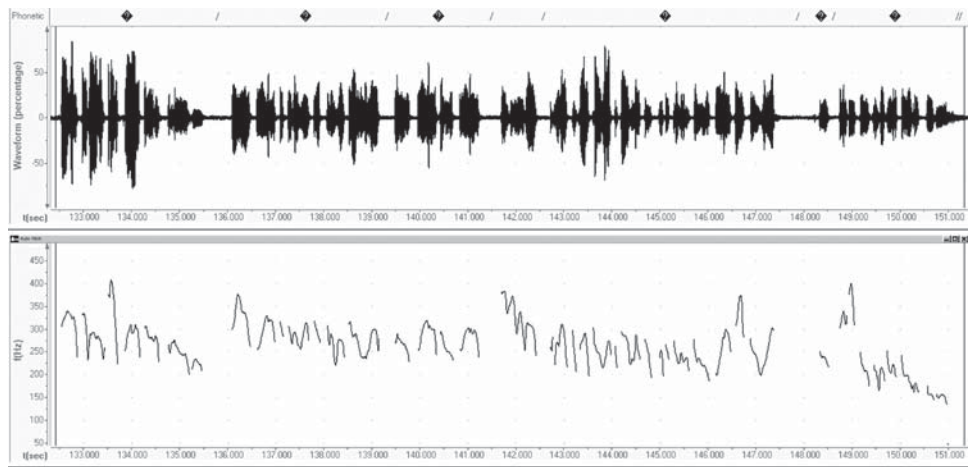

Рис. 2. Осцилограма та інтонограма фрази 3

У середині оповіді спостерігаємо значно більшу варіантність членування звукових фрагментів. По-різному виділяють синтагми на межі складних речень, між однорідними членами, відокремленими, вставними конструкціями. Аудитори часто розставляють межі синтагм, орієнтуючись на знання про синтаксис і пунктуацію прочитаного тексту, де інтонаційне членування (і місця появи паузи як демаркаційної ознаки членування) всередині фрази переважно збігається з межею між частинами складного речення й синтаксично пов'язаних груп усередині простого, а отже, відповідає пунктуаційним знакам, умотивованим синтаксичною структурою речення [20: 93]. Пор., наприклад, реальне звучання фрази 4 та її відтворення аудитором:

Л'удиє йак він тобі двійма кулаками стукнув по тому стол'ї / той участкові / йа наїт' йа йа думала шо то мо до мене так чи зарад'ї мене / тойе черніло вс'о розл'алос' / по ті партовин'ї / скіко там йїх було ж вс'акїх / чи в н'ого де д'їти такїїї може були / чи шо він такїї / а мене такó сватів за плеч'ї / і / такó до дверей [показує] / і каже їди додому / і йа огл'адалас'а дивїлас'а чи хоч він не їде шоб де не набиў / така була думка [плаче] // (с. Грибовиця);

(аудитор): *Л'удиє / йак він тобі двійма кулаками стукнув по тому стол'ї / той участкові / йа наїт' / йа / йа думала шо то мо до мене так / чи зарад'ї мене // тойе черніло вс'о розл'алос' / по ті партовин'ї / скіко там йїх було ж вс'акїх / чи в н'ого де д'їти такїїї може були / чи шо він такїї / а мене такó сватів за плеч'ї / і такó до дверей / і каже / їди додому / і йа огл'адалас'а / дивїлас'а чи хоч він не їде / шоб де не набиў / така була думка //*.

Своєрідність реального членування спонтанної діалектної оповіді підтверджують результати експериментально-фонетичного аналізу. Наприклад, у фразі 5: *А чутка така була / с'їл'рада була була така чутка / шо /е/ ну та с'їл'рада була шо дес' л'удей вївезли а ў ти хат'ї була с'їл'рада / шо л'ох на подвірїї такїї великії та йак бо ў нас /кх/ і кажут' /е/ хто там*

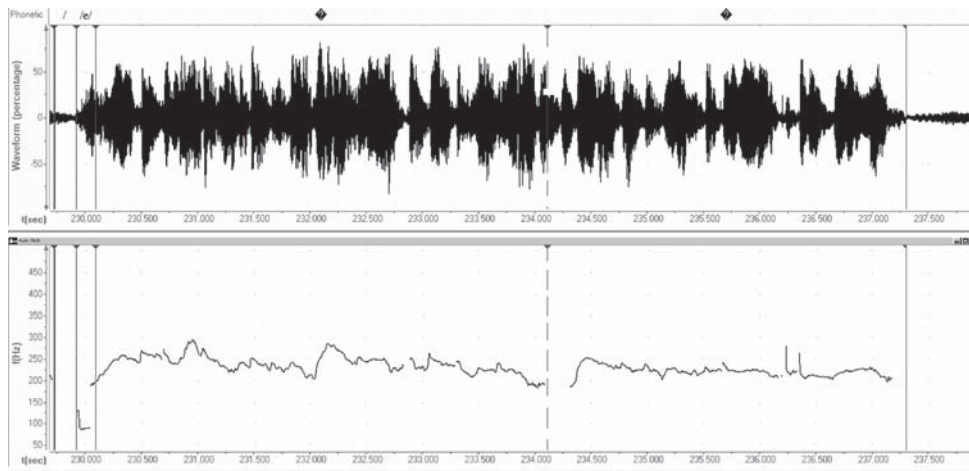

Рис. 3. Осцилограма та інтонограма фрагмента мовлення / ну та с'їл'рада була шо дес' л'удеї вивезли а ў ти' хат'ї була с'їл'рада / шо л'ох на подвірїї такиї великиї та йак бо ў нас / (с. Грибовиця)

не хт'їў то за закриваїи ў л'ох // (с. Грибовиця) — більшість аудиторів виокремила 9–11 синтагм, орієнтуючись, найімовірніше, на синтаксичну будову складного речення.

Осцилограма та інтонограма одного з фрагментів наведеного висловлення (Рис. 3) підтверджують інтонаційну єдність багатослівної конструкції. Інструментальний аналіз не дає підстав проставляти міжсинтагмові шви після слів *була*, *вивезли*, *великиї* (тоді як в анкетах багатьох аудиторів трапляються такі сегменти). Імовірним є лише синтагмоподіл перед словами *шо л'ох* (на графіках позначений сірою пунктирною лінією), який уможлиблює нетемпоральна пауза, корелятом якої є зміна темпу вимовляння (середньоскладова тривалість слова *с'їл'рада* — 182 мс, а слова *л'ох* — 449 мс) і рівня частоти основного тону (ЧОТ слова *с'їл'рада* — 240–187–97 Гц, слова *л'ох* — 189–253–227 Гц).

За нашими спостереженнями, простішим є членування тих частин оповіді, де діалектоносій розповідає про буденні речі, побут, господарство, історію населеного пункту, звичаї, обряди тощо. У таких уривках переважають граматичні (зазвичай реальні — з перервою у звучанні) паузи, що є надійним маркером синтагмоподілу, адже переважно їх фіксуємо на межі окремих синтаксичних одиниць: (фраза 6) *Йаг ўже підросла / і / ходила ўже ў колгосп на роботу / і / е / возили йакос' допір наї так ни вмїю / а то с кїн'ми / вес' час була / і / возили зирно //* (с. Грибовиця); (фраза 7) *Таї ўже зач'єли / гуворїти / таї каже / е / д'ед'а / того молодого / та й каже / ми до вас вїшли / може би ми у вас купїли йакус' вїєрочку //* (с. Яворів).

Складніше членувати ті частини оповіді, де діалектоносій розповідає про значущі події зі свого життя, зазвичай пов'язані з пережитими позитивними й негативними емоціями, або ті, де мовець, відповідаючи на питання експлоратора, не зовсім (на його думку) обізнаний із темою

розмови. З одного боку, в таких уривках збільшується кількість семантичних (психологічних, видільних, емоційних, емпатичних) пауз, що зумовлює дрібніший поділ фрази на синтагми, а з іншого — з'являються відрізки мовлення, які однозначно не можемо співвіднести з традиційними синтаксичними одиницями та схарактеризувати як змістово завершені через наявність повторів, уточнень, самовиправлень, еліпсів, пауз вагання — зокрема, заповнених асемантичними звуковими компонентами — /мм/, /еє/ тощо; семантично «пусті» дискурсивні маркери — *значить, ну, от*; фальстарту, незавершені або перервані конструкції, асемантичне (нефонемне) подовження голосних або приголосних: (фраза 8) *Йа-а знайу / ў нас / дак йа / йак ка́же / ка́жет шо / отакé бу́де / йак /е/ не со́нешна пакрóва / дак бу́де /е/ зима́-а-а та́йа /е/ л'у / не л'у́та бу́де / а йак із со́нешна / дак не бу́де л'у л'у / дак бу́де л'у́та // дашчавé л'їета дак / бу́де-е / теї /е/ ў ну́ст /е/ пёрви ден' /е/ со́нца / дак бу́де зима́ / а / н'і се л'їета / л'їета / наче л'їета / а-а / йак дру́ге / н-н'їе / йак пёрви ден' дак весна́ / а дру́ге дак л'їета / уце́ так //* (с. Радомка).

Хитання у визначенні міжсинтагмового шва спричиняє поява однослівних мовленнєвих сегментів, особливо зі службовими словами (*і, а, от, так, ось, ну, що*). Такі структури найчастіше не кваліфікують як окремі синтагми, а приєднують до попередніх чи наступних навіть за умови виразного спадного контуру й фіксації після них тривалих пауз (див. попередній приклад).

Отже, у спонтанних діалектних оповідях унаслідок одночасності й синхронності процесів обдумування, планування й продукування висловлення кореляція *зміст — форма* зміщується, в окремих частинах тексту спостерігаємо порушення формально-граматичних зв'язків, межі фраз / синтагм розмиті, їхнє просодичне оформлення не має чітких делімітативних ознак, як у кодифікованому мовленні, що призводить до варіантності поділу тексту на окремі сегменти. Така інтонаційна організація оповіді зумовлює пошук адекватного терміна на позначення одиниці сегментування. З одного боку, орієнтація на паузальну основу членування дає змогу оперувати традиційною одиницею — синтагмою. Проте, з другого боку, розуміння синтагми як «фонетичної єдності, що становить єдине змістове ціле у процесі мовлення-думки» [21: 86], а членування тексту на синтагми узгоджується передусім із синтаксичними параметрами тексту, ставить під сумнів функціонування сегментів на зразок / *і* /, / *а* /, / *значит* /, / *у цей* / або дуже довгих конструкцій, явищ гезитації тощо (див. попередні приклади). Дослідники спонтанних текстів, з огляду на появу в них сегментів, що не мають семантичної та інтонаційної єдності, для окреслення відрізка реального звукового мовлення пропонують різні терміни: мовленнєвий блок, міжпаузальна група, конструктивно-синтаксична одиниця, мовленнєвий такт, фонетичне слово, ритмічна структура, ритмогрупа, акцентна одиниця.

Уважаємо, що одиницею членування спонтанного, зокрема й діалектного тексту, може бути семантично значущий, акустично відокремлений

мовленнєвий блок, пов'язаний з іншими вільним (із семантичного та синтаксичного боку) зв'язком під час переривчастого, розірваного мовлення, або ж тісним зв'язком — під час плинного, логічного усного мовлення [3: 97]. Надійним сигналом сегментації спонтанного тексту є пауза, а реальною одиницею членування стає відрізок звукового мовлення, обмежений із двох боків паузами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антипова А.М. Направление исследований по интонации в лингвистике. *Вопросы языкознания*. 1986. № 1. С. 122–132.
2. Багмут А.Й. Інтонація. *Українська мова. Енциклопедія*. Київ, 2004. С. 227.
3. Багмут А.Й. Семантика і інтонація в українській мові. Київ, 1991.
4. Багмут А.Й., Борисюк І.В., Олійник Г.П. Інтонація спонтанного мовлення. Київ, 1985.
5. Багмут А.Й., Борисюк І.В., Олійник Г.П., Плющ Н.П. Типологія інтонації мовлення. Київ, 1977.
6. Белая А.С. Акцентно-ритмическая структура слога в южно-западных говорах украинского языка. Черновцы, 1984.
7. Борисюк І.В. Форми і функції інтонації українського спонтанного мовлення. Київ, 1990.
8. Бузинская В.Е. Интонационная система (интонация фразы) в покутско-буковинском говоре (экспериментально-фонетическое исследование): автореф. дис. ... канд. филол. наук. Ужгород, 1986.
9. Вербич Н.С. До питання про макросегментацію діалектного тексту. *Мовознавство*. 2017. № 1. С. 57–63.
10. Вербич Н.С. Інтонація переконування в публічному мовленні. Луцьк, 2011.
11. Грищенко П.Ю. Тексти як джерело дослідження українських говірок Румунії. *Українські говори Румунії*. Павлюк М., Робчук Ф. *Українські говори Румунії: діалектні тексти*. Едмонтон — Львів — Нью-Йорк — Торонто, 2003. С. I–XVI.
12. Гольдин В.Е. Теоретические проблемы коммуникативной диалектологии: автореф. дис. ... д-ра филол. наук. Саратов, 1997.
13. Гуйванюк Н.В., Руснак Н.О. Діалектний текст як лінгво-когнітивна одиниця. *Українська мова*. 2003. № 2 (7). С. 102–110.
14. Кандинский Б.С. Текст как интонационная структура: автореф. дис. ... канд. филол. наук. Москва, 1968.
15. Кодзасов С.В., Кривнова О.Ф. Общая фонетика. Москва, 2001.
16. Кочерган М.П. Синтагма. *Українська мова. Енциклопедія*. Київ, 2007. С. 590–591.
17. Майорова И.А. Текстобразующие функции интонации (На материале англ. яз.): дис. ... канд. филол. наук. Москва, 1980.
18. Потапова Р.К. Теоретические и прикладные аспекты речевой сегментологии. *Проблемы фонетики II*. Сб. ст. Отв. ред. Л.Л. Касаткин. Москва, 1995. С. 7–20.
19. Торсуева И.Г. Интонация и смысл высказывания. Москва, 1979.
20. Цеплитис Л.К. Анализ речевой интонации. Рига, 1974.
21. Щерба Л.В. Фонетика французского языка. Очерк французского произношения в сравнении с русским. Москва, 1963.

REFERENCES

1. Antipova, A.M. (1986). Research direction on intonation in linguistics. *Linguistics Issues*, 1, 122–132 (in Rus.).
2. Bahmut, A.Yo. (2004). Intonation. *Ukrainian language. Encyclopedia*. P. 227. Kyiv (in Ukr.).
3. Bahmut, A.Yo. (1991). Semantics and intonation in the Ukrainian language. Kyiv (in Ukr.).
4. Bahmut, A.Yo., Borysiuk, I.V., Oliinyk, H.P. (1985). Intonation of spontaneous speech. Kyiv (in Ukr.).
5. Bahmut, A.Yo., Borysiuk, I.V., Oliinyk, H.P., Pliushch, N.P. (1977). Typology of speech intonation. Kyiv (in Ukr.).

6. Belaia, A.S. (1984). Accent-rhythmic structure of the syllable in the south-western dialects of the Ukrainian language. Chernivci (in Rus.).
7. Borysiuk, I.V. (1990). Forms and functions of intonation of Ukrainian spontaneous speech. Kyiv (in Ukr.).
8. Buzinskaja, V.E. (1986). Intonation system (phrase intonation) in Pokut-Bukovinian dialect (experimental-phonetic study): Abstract. diss. ... Cand. philol. Sciences. Uzhgorod (in Rus.).
9. Verbych, N.S. (2017). Macrosegmentation of dialect text. *Linguistics*, 1, 57–63 (in Ukr.).
10. Verbych, N.S. (2011). Intonation of persuasive public speech. Lutsk (in Ukr.).
11. Hrytsenko, P.Yu. (2003). Texts as a source of research of Ukrainian dialects of Romania. *Ukrainian dialects of Romania*. Pavliuk, M., Robchuk, M. (Ed.). Edmonton — Lviv — Nju-Jork — Toronto. P. I–XVI (in Ukr.).
12. Goldin, V.E. (1997). Theoretical problems of communicative dialectology. Abstract. diss. ... Doct. philol. Sciences. Saratov (in Rus.).
13. Huivaniuk, N.V., Rusnak, N.O. (2003). Dialect text as a linguo-cognitive unit. *Ukrainian language*, 2 (7), 102–110 (in Ukr.).
14. Kandinskij, B.S. (1968). Text as an intonational structure: Abstract. diss. ... Cand. philol. Sciences. Moscow (in Rus.).
15. Kodzasov, S.V., Krivnova, O.F. (2001). General phonetics. Moscow (in Rus.).
16. Kocherhan, M.P. (2004). Syntagma. *Ukrainian language. Encyclopedia*. P. 590–591. Kyiv (in Ukr.).
17. Majorova I.A. (1980). Text-forming functions of intonation (On the material of the English language.). Diss. ... Cand. philol. Sciences. Moscow (in Rus.).
18. Potapova, R.K. (1995). Theoretical and applied aspects of speech segmentology. *Problems of Phonetics II*. Digest of articles. Kasatkin, L.L. (Ed.). P. 7–20. Moscow (in Rus.).
19. Torsueva, I.G. (1979). Intonation and meaning of the statement. Moscow (in Rus.).
20. Ceplitis, L.K. (1974). Speech Intonation Analysis. Riga (in Rus.).
21. Shcherba, L.V. (1963). Phonetics of the French language. Essay on French pronunciation versus Russian. Moscow (in Rus.).

Статтю отримано 15.06.2020

Nataliia Verbych, Candidate of philological sciences,
Senior Researcher of Department of Dialectology,
Institute for Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukrainian
4 Hrushevskyyi St., Kyiv 01001, Ukraine
E-mail: nataljaverbich@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3373-6332>

ARCHITECTONICS OF DIALECT TEXT (EXPERIMENTAL PHONETIC ANALYSIS)

Phonetics of Ukrainian dialects has long been and remains the object of analysis. Separate articles and thorough monographic studies confirm this. Researchers consider to describing the system-structural originality of speeches, establishing the composition of segmental units in different dialects, their significance in the phonological system of the dialect, systematizing knowledge about the manifestations and relationships of phonemes. Super segmental differences of Ukrainian dialects are insufficiently studied.

Intonation is a collection of sound linguistic means that are used to express semantic, emotional, expressive and modal character of the phrase, communicative meaning and situational conditionality, stylistic color of the text and the individuality of dialect speakers' expressive techniques. The value of intonation in organization of oral speech is determined by its function — segmentation, structuring and selection.

The paper studies the intonation parameters that ensure the integrity of the text and perform the function of connecting its individual elements. The author described the super segmental organization of a dialect text, identified and explored prosodic means not only of a single word, phrase or phrase, described the relationship of these units within the text, taking into account its content and structure. The article focuses on the features of segmentation of the dialectal speech. This study shows the difference between real sound file and his fixing during an audi-

tory analysis. Much attention is given to the difference between a syntax and real articulation of broadcasting.

The study demonstrates that the intonation structure of the dialect text as a kind of spontaneous speech is peculiar. In dialect narratives, the relationship between syntax and pauses (as the most important markers of segmentation) is much more complex than in a read or pre-prepared text. In spontaneous dialect narratives, the correlation between content and form shifts due to the simultaneity and synchronicity of the processes of thinking, planning, and producing thought. In some parts of the text there is a violation of formal and grammatical connections, the boundaries of phrases / syntagmas are blurred, their prosodic design has no clear delimitative features, as in codified speech, which leads to variance in the division of the text into separate segments.

Keywords: *dialect narratives, intonation, contour, pitch, pause.*